

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
T.a.v. de Minister
Postbus 20901
2500 EX 's-GRAVENHAGE

Datum
28 maart 2023

Zaaknummer
2021-000878

Onderwerp
Reactie Regiopartners Provincie
Gelderland op uw Voorkeursbeslissing
en MER Luchtruimherziening

Inlichtingen bij
Provincieloket
026 359 99 99
post@gelderland.nl

Blad
1 van 5

Geachte Minister,

Door middel van deze brief willen wij mede namens onze partners in de provincie Gelderland een reactie geven op de Voorkeursbeslissing, Milieu Effect Rapportage (MER) en Reactienota die u op 14 oktober 2022 heeft vastgesteld. Onze reactie heeft betrekking op de volgende onderwerpen:

- Effecten van de luchtvaart, monitoring en de wijze van afweging in de besluitvorming
- Vliegroutes van en naar Lelystad Airport
- Een vierde naderingspunt voor Schipholverkeer
- Participatie en onze rol in de volgende fase van het project

Eerdere reacties

Over deze onderwerpen hebben wij eerder onze standpunten en reacties kenbaar gemaakt. Zo hebben wij mede namens de provincies onze Handreiking Samen Werken aan het Luchtruim met u gedeeld. Wij dienden een zienswijze in naar aanleiding van uw ontwerp-voorkeursbeslissing en MER luchtruimherziening, in oktober 2021 gevolgd door een aanvullende brief n.a.v. uw voortgangsbrief van juni 2021.

Op 17 november jl. heeft het programma een toelichting verzorgd over de voorkeursbeslissing op een informatiebijeenkomst die wij organiseerden voor Staten en Raden en bestuurders uit de provincies Gelderland en Overijssel. Het programma heeft toen ook kennis kunnen nemen van de reacties van de aanwezigen. Uw toelichting is goed ontvangen door de aanwezigen.

Wij hebben behoefte aan een actievere rol in het proces en willen beter en tijdiger worden geïnformeerd dan voorheen. Wij gaan er van uit dat ook u waarde hecht aan het actiever betrekken van partijen in de regio in de vervolgfasen van uw programma Luchtruimherziening en dat u zich inspant om daaraan invulling te geven. Daarom willen wij u via deze brief informeren over hetgeen wij daarbij van belang vinden.

Markt 11 | 6811 CG Arnhem
Postbus 9090 | 6800 GX Arnhem

026 359 99 99
post@gelderland.nl
www.gelderland.nl

BNG Bank Den Haag
NL74BNGH0285010824
BIC-code BNG Bank: BNGHNL2G

Btw-nummer: NL001825100.B03
KvK-nummer: 51468751

≡ provincie
Gelderland

Datum
28 maart 2023

Zaaknummer
2021-000878

Blad
2 van 5

Effecten in beeld en transparant afgewogen?

We zien dat het programma Luchtruimherziening in de voorkeursbeslissing, MER en reactienota nog geen duidelijkheid kan geven over de effecten op onze woon- en leefomgeving en natuurgebieden als gevolg van de herindeling van het luchtruim.

Deze zorg geldt niet alleen ten aanzien van de vliegroutes voor Lelystad Airport, maar zeker ook voor de inrichting van een vierde naderingpunt voor Schipholverkeer dat u nu projecteert in het zuidwesten van onze provincie (of het zuidoosten van de provincie Utrecht). Hieronder zetten wij uiteen wat wij van u verwachten bij de uitwerking van de planuitwerkingsfase.

Relevante effecten

In eerdere reacties en contacten hebben wij gevraagd duidelijkheid te geven over de effecten van de veranderingen in het luchtruimgebruik op onze woon- en leefomgeving. Ook is nog niet duidelijk aangegeven hoe deze effecten straks meegenomen worden bij de afwegingen die worden gemaakt in de planuitwerkingsfase. We vinden het wel belangrijk dat u hierover in de volgende fase van uw programma duidelijkheid geeft. Zoals wij al aangaven gaat het ons met name om:

- Geluid (ook boven de 6000 ft, piekbelasting en effecten op nachtrust)
- Luchtkwaliteit: emissie en depositie (stikstof, fijnstof, andere schadelijke stoffen)
- Veiligheid
- Natuurgebieden, flora en fauna (inclusief verstoring)
- Het totaal van deze effecten op de leefomgeving en de gezondheid van onze inwoners

Stikstof

De stikstofemissie van de luchtvaart wordt momenteel tot een hoogte van 3000 ft. (ca. 900 meter) meegenomen in berekeningen, maar niet de emissies daarboven. Dat betekent dat een groot deel van deze emissies nu niet inzichtelijk wordt gemaakt. Wij vinden dat inzicht wel belangrijk omdat wij voor wat betreft stikstof en natuur momenteel voor ingewikkelde afwegingen staan. Wij vragen ons daarom af of en zo ja: wanneer u van plan bent om ook emissies van de luchtvaart boven de 3000 ft. in kaart te gaan brengen.

Nul-situatie in kaart als uitgangspunt

We stelden u in eerder al voor om de zogenaamde nul-situatie bij de planuitwerking in kaart te brengen. Hiermee wordt voor onze inwoners inzichtelijk welke effecten een ontwerp of voorstel heeft ten opzichte van de huidige situatie. We verwachten dan ook dat dit een onderdeel zal zijn van de planuitwerkingsfase. Daarbij vinden we het van belang dat er gekozen wordt voor een realistisch en duidelijk gedefinieerd referentiescenario voor de nul-situatie zoals bij voorbeeld de gekozen referentieperiode, het aantal vliegbewegingen van en naar luchthavens, de marktsituatie, de ligging van bestaande routes, de vlootsamenstelling. We denken hier graag over mee.

Keuzes bij het te hanteren afweegkader

Daarnaast verwachten wij ook dat u duidelijk bent over de te maken strategische keuzes omtrent afwegingen m.b.t. geluid en emissies. Wij zien graag dat u, voordat u een ontwerp uitwerkt, duidelijkheid geeft over onder andere vragen zoals "Wat is minimaal aanvaardbaar en hoe vertaalt dat zich naar randvoorwaarden voor de uitwerkingen? Welke maat gebruikt u voor het bepalen van ernstig gehinderden? - Op dit moment is er sprake van aannames en veronderstellingen

Datum
28 maart 2023

Zaaknummer
2021-000878

Blad
3 van 5

over aan te houden vlieghoogtes en aantallen, maar ontbreken nog duidelijke afweegkaders en normen. Dat maakt het moeilijk om de effecten van de verschillende deelonderwerpen tezamen goed te kunnen wegen en eventueel bij te stellen. Want wanneer is er dan bij voorbeeld sprake van “te veel” toename van geluidhinder? U kunt hiervoor landelijke omgevingswaarden vaststellen conform het instrumentarium in de Omgevingswet. Dat maakt het ook mogelijk om een duidelijke referentie te hanteren voor het monitoren van en bijsturen op de uiteindelijke effecten.

Monitoren en bijsturen

Ook is niet duidelijk of er harde, handhaafbare, te monitoren normen komen voor het gebruik van het luchtruim en routes. Zullen de effecten in de praktijk niet veel negatiever kunnen uitvallen dan modelmatig is berekend in het ontwerp? Gaat u ook metingen verrichten? Ook is niet duidelijk of en hoe dan bijsturing plaats kan vinden: hetzij door de route te verleggen, minder te gebruiken of kan dat ook anders?

Integraal beeld en overzicht voldoende geborgd?

We lezen dat het programma de planuitwerkingsfase per regio/gebied gaat invullen. Wij willen graag inzicht krijgen in de manier waarop u de gebieden indeelt. We vragen ons daarbij af hoe de beslissingen in de verschillende gebieden elkaar beïnvloeden en hoe de samenhang daarvan landelijk bewaakt wordt.

Belangrijkste aandachtspunten

(Routes naar) Lelystad Airport

In de Reactienota, maar ook de VKB en MER wordt ambivalent omgegaan met het openen van Lelystad Airport en de in gebruikname van de daarvoor benodigde vliegroutes op de herindeling van het luchtruim en vice versa: Er lijkt bijna een kip-en-ei situatie te ontstaan. De opening van Lelystad Airport voor groothandelsverkeer en de daarbij behorende vliegroutes staan niet los van elkaar. De beoogde openingstijden voor deze luchthaven bieden toch mogelijkheden tot in de randen van de nacht, hetgeen ook merkbaar effect op die tijden zal hebben bij het gebruik van de vliegroutes.

Ons standpunt blijft: We vinden dat Lelystad Airport pas open kan voor groothandelsverkeer als zij over de daarvoor benodigde vergunningen beschikt en er een oplossing is gevonden voor de laagvliegroutes. Dat geldt wat ons betreft ook voor de B+ route set.

We maken ons zorgen over de werkvolgorde van het programma. We zien dat u nog geen prioriteit heeft gegeven aan het herontwerp van de routes voor Lelystad Airport. Echter, als daarmee gewacht wordt totdat de beslissing over de opening (in 2024) is genomen zou het zo kunnen zijn dat de routes alsnog in een reeds vergaand herzien luchtruim gepast moeten worden en een verbetering ten opzichte van de huidige voorgestelde routes onmogelijk blijkt, dan zijn we terug bij af.

Vierde naderingspunt

We maken ons nog steeds zorgen over een vierde naderingspunt voor de Schipholregio, en de effecten op de woon- en leefomgeving die we daarvan kunnen ondervinden. Hoewel de VKB een aanzet geeft t.a.v. de hoogte en het toekomstig gebruik, is het niet duidelijk waar een vierde naderingspunt komt te liggen. Dit zorgt voor onrust en zorg bij veel inwoners in verschillende delen van onze provincie. Wij vragen u om meer duidelijkheid hierover te geven en willen

Datum
28 maart 2023

Zaaknummer
2021-000878

Blad
4 van 5

betrokken worden bij de afwegingen die gemaakt worden bij de keuze van de ligging van dit vierde naderingspunt.

Vervolgaanpak; Participatie

Het programma komt ons tegemoet in onze wens om actiever bij het vervolgproces in de planuitwerkingsfase betrokken te worden. U heeft bevestigd dat u ons zult betrekken bij het nader invullen van uw participatie aanpak en wil dat vastleggen in uw integrale programma beslissing. Wij willen niet langer alleen geïnformeerd worden, maar een actieve rol innemen in de planuitwerkingsfase: adviseren, consulteren, mogelijk co-productie, zoals wij ook al beschreven in de Handreiking Samen werken aan het Luchtruim.

Wij zien graag dat wij met u afspraken kunnen maken over onze inbreng vanuit de regio. Hieronder verstaan wij zowel de provincie als de gemeenten. Wij bevelen u ook aan om met maatschappelijke organisaties en belangengroepen van omwonenden duidelijke afspraken te maken over de momenten waarop zij inbreng kunnen leveren.

Daarnaast vinden wij het van belang dat u duidelijk en vooraf aangeeft op welke momenten de formele bezwaar- en beroepsmogelijkheden openstaan voor besluiten die worden genomen in uw programma. Door het langjarige karakter en de opeenvolging van samenhangende besluiten is dat niet altijd meer even duidelijk voor eenieder.

U geeft aan dat u ons om gebiedsgericht advies wilt vragen. Daar staan wij positief tegenover. We verwachten namelijk dat het programma bij de ontwerpen onder meer rekening gaat houden met:

- Bestaande en geplande woonwijken
- Bestaande en geplande recreatie gebieden (m.n. verblijfsrecreatie)
- Natuurgebieden (niet alleen Natura 2000)
- Stiltegebieden
- Energie m.n. Windmolens. Mogelijk ook andere vormen van energievoorziening, waarbij een vliegroute of oefengebied ongewenst kan zijn.

Wij willen inbreng kunnen leveren tijdens het ontwerpproces. Wij zien graag de verschillende ontwerpvarianten die u daarbij overweegt en/of ontwikkelt en de te verwachten effecten op woon- en leefomgeving daarvan. Wij willen daarbij de mogelijkheid openhouden om zelf met suggesties t.a.v. 1 of meer ontwerpvarianten te komen.

Vervolg

Zoals onze bestuurders op 17 november ook aangaven vinden wij het van belang om ook duidelijk met elkaar af te spreken op welk moment u van ons inbreng, zoals in een gebiedsadvies, verwacht.

Wij geven daar wat ons betreft invulling aan vanuit onze verantwoordelijkheden voor de woon- en leefomgeving en natuur in Gelderland. Wij zien dan graag dat u onze inbreng t.z.t. vooraf als randvoorwaarde meeweegt in de ontwerp/verkenningfase van uw uitwerking van routes en gebieden, en niet alleen achteraf als toetssteen van een voorbereid besluit. Graag maken wij daarom met u nadere afspraken over de wijze waarop wij invulling willen geven aan (rol, gebiedsadvies) en de wijze waarop u onze inbreng verder verwerkt.

Datum

28 maart 2023

Zaaknummer

2021-000878

Blad

5 van 5

Zoals u heeft kunnen horen op 17 november jl. en in onze zienswijze en brief van oktober 2021 heeft kunnen lezen, hebben wij nog veel openstaande vragen. U gaf aan dat u deze vragen nog niet altijd sluitend kon beantwoorden omdat uw programma nog niet zo ver gevorderd is met de uitwerking van plannen en varianten, dat gebeurt pas in de volgende fase. Wij gaan er echter wel van uit dat u – voor dat u beslissingen gaat nemen - de effecten daarvan op woon-en leefomgeving zoals we hierboven hebben beschreven in beeld heeft gebracht en met ons heeft besproken.

Wij werken in Gelderland samen als regiopartners. Voor nadere afspraken over participatie op regionaal niveau kunt u met ons van gedachten wisselen en afspraken maken. Daarnaast werkt de provincie ook samen met de andere provincies, die met vergelijkbare wensen leven. We zien daarom een uitnodiging voor een bestuurlijk overleg voor de zomer van 2023 graag tegemoet.

Met vriendelijke groet,
Gedeputeerde Staten van Gelderland

John Berends
Commissaris van de Koning

Miriam Nienhuis-van Doremaele
Secretaris

Bijlage:

- Overzicht Regiopartners, vertegenwoordigd in het Bestuurlijk Gelders Kernteam Luchtvaart